

Nr 112.

Av herr **Dahl, Georg**, om ändrade bestämmelser angående s. k. kommunalt veto.

I likalydande motioner nr 54 i första kammaren och nr 60 i andra kammaren vid fjolårets riksdag påyrkades i överensstämmelse med den motivering, som följer här nedan, vissa ändringar i frågan om *det s. k. kommunala vetot*. Anledningen till motionernas framläggande i fjol var uppenbarligen den, att det spörsmål, som avhandlades i desamma, syntes böra upptagas till behandling i samband med det redan i fjol väntade förslaget till ny försäljningsförordning i fråga om handeln med pilsnerdriicka. Någon kungl. proposition i ämnet avläts emellertid icke vid 1925 års riksdag, och bevillningsutskottet, vilket yrkade avslag å motionerna, torde vid sitt ståndpunkttagande hava starkt påverkats av detta förhållande. I årets trontal bebådades, att en proposition i ärendet kommer att föreläggas innevarande års riksdag, och finner jag läget då påfordra, att jämväl det här nedan avhandlade spörsmålet blir föremål för förnyad prövning i samband med behandlingen av det kommande kungl. förslaget. Gällande försäljningsförordning tillkom såsom resultat av en utav bevillningsutskottet föreslagen sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut. Bevillningsutskottet ville därför, enligt betänkandet till fjolårets riksdag, icke tillstyrka en rubbning av det sålunda uppkomna jämviktssläget, men då Kungl. Maj:t nu tydligen ärnar föreslå vittgående förändringar, finnas inga välgående skäl för att icke frågan blir återupptagen till ny och grundlig omprövning.

I den s. k. nykterhetskommitténs den 5 januari 1914 avgivna förslag till förordning angående försäljning av rusedrycker inbegrepos under beteckningen »öl» alla alkoholhaltiga maldrycker, som ej voro att hänföra till svagdricka. Därunder kommo alltså att falla — förutom det egentliga dåvarande ölet med en alkoholstyrka i regel växlande mellan 4.5 och 6 samt utgörande i medeltal, för pilsneröl 4.7 och för lagerölet 5.2 volymprocent — bland annat sådana maldrycker, vilka förekommo i handeln under benämningen pilsnerdriicka, lagerdricka, lättöl och dylikt. Enligt analyser hade de visat sig hålla en genomsnittlig alkoholhalt av 3.54 volymprocent — varierande i regel från något över 3 till något under 4 volymprocent.

Hitintills hade handeln med dessa drycker reglerats av 1905 års vin- och ölförsäljningsförordning. Kommittén inordnade dem däremot, liksom ölet överhuvud, under väsentligen samma bestämmelser, som uppställdes

för brännvinshandeln. Häremot gjordes omedelbart vägande anmärkningar, då det syntes utan vidare klart, att man sköt över målet, därest man under väsentligen likartade restriktioner i försäljningsavseende sammanförde även lättare maltdrycker med egentliga spritdrycker.

Inom själva nykterhetskommittén torde man icke heller varit främmande för tanken att bereda de lättare maltdryckerna en friare ställning än det egentliga ölet. Kommitténs betänkande åtföljdes även av ett av professor T. Thunberg avgivet yttrande, som pekade i denna riktning, och Kungl. Maj:t beslöt att giva bland annat herr Thunberg i uppdrag att ytterligare utreda, i vad mån möjligheter förefunnos att i försäljningsavseende draga en ur nykterhetssynpunkt tillfredsställande annan gräns mellan starkare och svagare maltdrycker än den då stadgade samt angående därmed sammanhängande tekniska spörsmål.

Kungl. Maj:ts proposition till 1914 års senare riksdag med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m. kom även att bygga på det av dessa sakkunniga avgivna utlåtandet, och vid föredragningen i statsrådet av de sakkunnigas ifrågakvarande betänkande yttrade chefen för finansdepartementet bland annat:

»Av vad de sakkunniga anfört synes mig framgå, att bestämda skäl tala för beredande av en friare ställning åt förutnämnda lättare maltdrycker än åt det egentliga ölet. Kan man härigenom vinna, att konsumtionen i någon större grad ledes över till dessa drycker från andra ur nykterhetssynpunkt icke lika oskadliga, lärer man hava löst en viktig uppgift vid nu förevarande lagstiftning. Skulle man därjämte genom nämnda frihet bereda möjlighet att i viss mån hålla handeln och näringarna, särskilt bryggerierna, skadeslösa för den förlust, de ej kunna undgå att lida till följd av de restriktioner, vilka även jag i det följande ärnar föreslå å handeln med det egentliga ölet, vore vinsten av denna frihet av än större värde, emedan på detta sätt staten skulle befrias från ersättningsanspråk, som eljest svårigen kunde avvisas.

Med stöd av vad jag sålunda anfört finner jag mig kunna föreslå, att de lagrade drickorna i försäljningshänseende helt likställas med svagdrickat. Härigenom skulle lagstiftningen stödja konsumtionen av de lagrade drickorna och egga bryggerierna att genom förbättrade tillverkningsmetoder allt mera höja deras smaklighet, vilket i sin mån skulle bidraga att undantränga det ur nykterhetssynpunkt icke lika oskyldiga ölet. Slutligen skulle bryggerierna i här berörda drycker hava en produkt, med vilken de fritt kunde röra sig, och i hanteringen i denna del finna någon ersättning för sin i övrigt minskade omsättning.»

1914 års kungl. proposition föreslog också angående utskänkning av lagrat dricka, att rättighet till sådan endast skulle kräva anmälan i Stockholm hos överståthållarämbetet, i annan stad hos magistraten och på landet hos länsmanen. Detta förslag antogs av första kammaren, men avslogs av andra kammaren. Ett bevillningsutskottets sammanjämningsförslag, enligt vilket lagrat dricka skulle underställas bestämmelserna i 1905 års förordning angående försäljning av öl, bifölls av andra kammaren men avslogs av första kammaren, i följd varav frågan vid nämnda

riksdag förföll. Samma öde drabbade lagstiftningsförslag av enahanda slag och huvudsakligen samma innehåll vid 1915 och 1916 års riksdagar, medan 1917 års riksdag på bevillningsutskottets i sammanjämningsssyfte avgivna förslag beslöt, att pilsnerdricka skulle undantagas från de beträffande ölet föreslagna väsentligen skärpta bestämmelserna samt en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och framlägga förslag till förordning angående försäljning av pilsnerdricka i huvudsak grundad på bestämmelserna angående försäljning av öl i då gällande vin- och ölförsäljningsförordning.

Denna förordning av den 9 juni 1905 stadgade i fråga om tillstånd till försäljning till avhämtning och utskänkning ansökans ingivande till Konungens befallningshavande samt att, där fråga var om försäljning inom stad, stadsfullmäktige och magistrat och, ifråga om landet, kommunalnämnd och kommunalstämma skulle avgiva yttrande över ansökningen samt endera av dem tillstyrka densamma. De inom kungl. finansdepartementet särskilt tillkallade sakkunniga avgåvo 1918 i anslutning till föregående års riksdagsbeslut i ämnet ett förslag till ny förordning angående försäljning av pilsnerdricka och föreslogo såsom villkor för försäljningsrättighet tillstyrkan av stadsfullmäktige för sådan rättighet i stad och av kommunalstämma för sådan rättighet beträffande landsbygden. Kungl. Maj:ts propositioner till 1918 och 1919 års riksdagar gjordes också i överensstämmelse därmed, och förordningen av den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka stadgar i § 8 mom. 3 och § 13 mom. 4, att ansökan ej må bifallas, därest den blivit avstyrkt av stadsfullmäktige i stad och av kommunalstämma på landet.

Denna skärpning i jämförelse med dittills gällande bestämmelser, att ansökan ej finge bifallas, därest båda de kommunala myndigheterna, som i ärendet skulle höras, avstyrkt densamma, saknade helt visst stöd i de föreliggande omständigheterna. I infortrade yttranden hade också de hörda myndigheterna genomgående uttalat sig emot en sådan skärpning. Beslutet står också i dålig samklang med riksdagens nyss förut uttalade vilja om att den nya pilsnerdricksförordningen skulle i huvudsak vara grundad på bestämmelserna i senast gällande förordning. Beslutet måste även ses mot bakgrunden av att lagen alltjämt räknade med en maltdryck av det gamla ölets styrka och smak. Omöjligheten under krigtidens senare del att uppbringa råmaterialet för denna starkare maltdryck hade undanhållit allmänheten densamma. Drycken skulle visserligen enligt 1917 års riksdagsbeslut läggas under motbokskontroll, men den bleve genom systembolagen tillgänglig över allt och utan särskilda restriktioner. Givet är, att bryggerinäringen också alltjämt räknade med detta egentliga öl som sin huvudprodukt.

Vid 1920 års riksdag väcktes motioner om en utredning angående totalförbud i fråga om det egentliga ölet. Från systembolagens sida hade visserligen yttrats betänkligheter av tekniskt slag mot den i lagen före-

skrivna maldrycksdistribueringen, men dessa betänkligheter hade med säkerhet lätt kunnat övervinnas, och kvar stod då som den drivande kraften i fråga om ölförbudets genomförande en livlig önskan från förbudsvännerna att få i praktiken beträda förbudsvägen i svensk lagstiftning. Tillfälle härför ansågs gynnsamt, då allmänheten genom krigstidens råvarubrist så att säga avvants från de starkare maldryckerna. Särskilda sakkunniga blevo på nytt tillsatta, och en kungl. proposition om ett sådant ölförbud avgavs också till 1923 års riksdag och blev med vissa ändringar av riksdagen bifallen och under samma år upphöjd till lag.

De ständigt skärpta restriktioner, som under dessa förhållanden pålagts försäljningen av pilsnerdricka och alltjämt påyrkas från förbudshåll, stå enligt mitt förmenande i strid mot riksdagens vilja och mening, då detta restriktiva lagstiftande tog sin begynnelse. Hade man vid denna tid kunnat förutse utvecklingen, hade säkert icke riksdagens bifall kunnat vinnas för de då föreslagna lagändringarna. Den omständigheten, att riksdagen samtidigt med ölförbudets genomförande medgivit en obetydlig ökning av styrkan i pilsnerdrickat, kan här icke vara av någon betydelse, då kungl. kontrollstyrelsen och de hörda medicinska sakkunniga fastställt, att denna höjning i alkoholhalten icke kunde ha någon betydelse ur nykterhetssynpunkt.

Erfarenheten från dessa senaste år, då vår maldryckslagstiftning äntligen fått vila någon tid, visar tydligt, att det kommunala veto, som genomfördes 1919, icke verkat befrämjande på nykterhetstillståndet i landet. Avgörandet har förlagts från Konungens befallningshavande med dennes erfarenhet och allmänna insikt och tungt vägande ansvar till en folkvald församling, som alltid är utsatt för opinionens vindar och merendels känslig för en uppagiterad känslopolitik. Denna kan ha de mest ideella motiv, men den saknar ofta sinne för livets realiteter och förmåga till praktiska uppslag. Följden har även blivit, att våra länsstyrelser genom detta kommunala veto sett sig förhindrade att bevilja rättigheter, där sådana efter Konungens befallningshavandes egen prövning och enligt dess mening bort beviljas. Erfarenheten lär lämligen, att den förbjudna varan på dolda vägar söker sig fram till en sådan på konstlade vägar torrlagd kommun. Respekten för lagen undergräves samtidigt, och en överträdelse betraktas som en berättigad reaktion mot ett obefogat ingrepp på den personliga friheten. Det blir i ett sådant fall betydligt svårare att övervaka ordningen, än om myndigheterna hade att hålla sig till en lagligt medgiven och öppen försäljningsrättighet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen för sin del ville besluta, att nedanstående paragrafer i kungl. förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 8.

1. Tillstånd — — — Konungens befallningshavande.
2. Ansökan — — — rörelsen. Över gjord ansökan inhämtade Konungens befallningshavande yttranden i stad av magistrat samt å landet av kommunalnämnd och kommunalstämma. Dessa yttranden böra, *i vad de avse landsbygden*, innehålla bestämt till- eller avstyrkande med angivande av skälen därför.

I Stockholm — — — ej tillämpning.

3. Har ansökning om *försäljningsrätt å landsbygden blivit avstyrkt av båda de kommunala myndigheter, som i ärendet hörts*, må densamma ej bifallas.

§ 13.

1. Tillstånd — — — 1 oktober.
2. Vill någon — — — rörelsen.
3. Över ansökning — — — skälen därför; och *skall därest ansökningen tillstyrkts av någondera av de kommunala myndigheter, som i ärendet hörts, magistrat eller kommunalnämnd* tillika avgiva yttrande, huruvida särskilda föreskrifter för utskänkningens bedrivande anses nödiga.

I Stockholm — — — ej tillämpning.

4. Har ansökning blivit avstyrkt, *i Stockholm av stadsfullmäktige och å annan ort av båda de kommunala myndigheter, som i ärendet hörts*, må densamma ej bifallas.

Stockholm den 21 januari 1927.

Georg Dahl.

